

УДОСКОНАЛЕННЯ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ СЛУЖБ ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ КОРПОРАЦІЙ

Ефективність функціонування системи внутрішнього фінансового контролю безпосередньо визначається тим, наскільки добре регламентована контрольна діяльність в організації. Це відноситься не лише до регламентації процесів виконання окремих контрольних процедур, але і до встановлення правил збору, групування та надання користувачам інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень.

Аналіз свідчить, що в сучасних системах внутрішнього фінансового контролю організації є істотні недоліки, серед яких:

- суміщення одним і тим же співробітником обов'язків із санкціонування, виконання та обліку окремих операцій;
- контроль не розповсюджується на дії адміністраторів високого рангу, тому часто втрати виникають не з загальної слабкості системи контролю, а в результаті неправильних дій адміністрації;
- відсутність чіткого поділу обов'язків між підрозділами підприємства, в результаті чого має місце як дублювання функцій, так і їх невиконання;
- більшість контрольних функцій покладена на співробітників бухгалтерії, на підприємствах не створюються служби внутрішнього контролю, ревізійні служби тощо;
- конкретні методики чи процедури контролю формально визначені у внутрішніх документах підприємства, однак на практиці не виконуються.

Саме необхідність усунення перелічених недоліків зумовлює потребу в регламентації контрольної діяльності на підприємствах шляхом створення стандартів внутрішнього фінансового контролю (внутрішнього аудиту). Питання стандартизації внутрішнього аудиту розглядалися в працях Н.І. Дорош, Л.О. Сухаревої, Є.Б. Ретюнських. Однак на сьогоднішній день не існує єдності поглядів щодо змісту та порядку застосування стандартів на практиці. Гніденко Н.А. з цього приводу пише: “Актуальність даного питання полягає в тому, що на сьогоднішній день внутрішній аудит є одним з головних інструментів організації управління підприємством, так як забезпечує прийняття відповідних управлінських рішень... Відсутність внутрішньофірмових нормативних документів, регулюючих роботу аудиторів підприємства, передбачає відсутність їх прав та відповідальності як таких” [2, с.166].

Слід також врахувати той факт, що існуючі стандарти аудиторської діяльності орієнтовані на професійних аудиторів і відображають сутність системи внутрішнього фінансового контролю в плані вимог до її оцінки, що пред'являються зовнішніми аудиторами, чого недостатньо для методологічної основи формування та удосконалення системи внутрішнього фінансового контролю підприємств. Відсутність зовнішнього нормативного регулювання питань створення і функціонування системи внутрішнього фінансового контролю виводить на перший план проблеми внутрішньої стандартизації контролю на підприємстві.

Виконання вимог стандартів є обов'язковим при плануванні і проведенні аудиту, але специфічна орієнтація не дозволяє використовувати їх в якості повноцінної методологічної основи для побудови системи внутрішнього фінансового контролю. В позиціях аудиторів, які оцінюють систему внутрішнього фінансового контролю, та адміністрації підприємства є певні відмінності. Наприклад, вимоги керівництва організації до системи внутрішнього фінансового контролю в тому, що вона повинна: 1) бути рентабельною. Контрольні процедури обирають на основі порівняння пов'язаних з ними витрат з вигодами, очікуваними від їх застосування; 2) забезпечити керівництво підприємства достовірною інформацією про стан об'єктів управління; 3) забезпечувати збереження активів та документів компанії; 4) усувати неефективне використання ресурсів;

З перерахованих вимог зовнішній аудитор цікавиться передусім надійністю даних та захистом активів і інформації, оскільки саме ці аспекти системи внутрішнього фінансового контролю клієнта впливають на фінансову звітність і кінцеві результати діяльності аудитора.

В перекладі з англійської мови стандарт – це норма, зразок. Сухарева Л.О. та Ретюнських Є.Б. досліджуючи стандарти внутрішнього аудиту банку, роблять висновок, що єдиного погляду на поняття “стандарт” на сьогоднішній день не існує, що “... створює визначені складності при розробці концептуальних підходів до нормативів внутрішнього аудиту” [4, с.69]. Автори проводять детальний аналіз трактувань стандартів західними вченими і виділяють два найбільш поширені погляди на стандарт:

- 1) стандарт як норматив аудиту (загальні матеріали для допомоги аудиторам у виконанні їх обов'язків з аудиту фінансової звітності) (Р. Адамс, Е. Арнс і Дж. Лоббек) [1, с. 94];
- 2) стандарт як визначення якості діяльності аудиторів (Дж.К. Робертсон) [3, с. 16].

На основі аналізу виділених підходів Л.О. Сухарева та Є.Б. Ретюнських вважають, що “Стандарти аудиту представляють собою системне відображення загальних, основних правил аудиту та вимог, що пред'являються до процесу аудиту в цілому, незалежно від умов реалізації окремих аудиторських процедур” [4, с.70].

Зазвичай під внутрішніми стандартами аудиторської діяльності розуміють нормативні документи, що визначають єдині вимоги до проведення аудиторських перевірок, оформлення результатів перевірок та консультаційних послуг, до порядку підготовки заключних документів, до підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації внутрішніх аудиторів.

Під стандартами внутрішнього контролю (внутрішнього аудиту) будемо розуміти регламенти (документи), які визначають порядок, принципи і методи здійснення контролю внутрішніми контролерами (аудиторами). Метою внутрішніх стандартів є:

- 1) встановити основні принципи практики внутрішнього фінансового контролю (внутрішнього аудиту);
- 2) визначити концептуальну базу, яка покладена в основу широкого спектра послуг в області внутрішнього фінансового контролю (внутрішнього аудиту);
- 3) створити основу для оцінки діяльності внутрішнього фінансового контролю (внутрішнього аудиту);
- 4) сприяти удосконаленню систем та процесів внутрішнього фінансового контролю (внутрішнього аудиту).

Сформулювавши визначення стандартів внутрішнього контролю (внутрішнього аудиту), необхідно визначити основну мету їх розробки. Вважаємо, що в процесі розробки внутрішніх стандартів аудиту необхідно враховувати завдання системи внутрішнього фінансового контролю. На основі матеріалів досліджень вітчизняних і закордонних вчених можна виділити наступні основні завдання внутрішнього контролю:

- забезпечення достовірності даних, які відображаються в бухгалтерському обліку і звітності;
- забезпечення збереження активів;
- забезпечення ефективного функціонування організації в умовах конкурентного середовища.

Внутрішній фінансовий контроль як спосіб зворотнього зв'язку може бути ефективним тільки у випадку одержання й ефективного використання достовірної оперативної інформації про стан усієї керованої системи, а також методів і засобів ідентифікації відхилень від намічених цілей, розпоряджень, наказів керівництва і нормативних актів. Правильно організована система внутрішнього контролю надає можливість не тільки виявити відхилення від прийнятих і затверджених правил, процедур, але й оцінити причини цих відхилень і прийняти необхідні управлінські рішення. Вважаємо, що застосування стандартів надасть можливість виконати вищерозглянуті завдання системи внутрішнього контролю.

Таким чином, щодо сутності стандартів внутрішнього контролю (внутрішнього аудиту) можемо зробити наступні висновки:

1. стандарти є методологічною основою формування та удосконалення системи внутрішнього фінансового контролю на підприємстві;
2. вони містять порядок, принципи і методи здійснення контролю внутрішніми аудиторами;
3. в стандартах повинні враховуватись цілі системи внутрішнього контролю;
4. стандарти є частиною контрольної-розпорядчої документації системи внутрішнього фінансового контролю.

Відсутність зовнішнього нормативного регулювання питань створення і функціонування системи внутрішнього фінансового контролю економічного суб'єкта виводять на перший план проблему внутрішньої стандартизації контролю на підприємстві. Тому після визначення завдань розробки внутрішніх стандартів необхідно виділити рівні внутрішнього нормативного регулювання; визначити характер та зміст документів, що регламентують порядок організації та здійснення внутрішньогосподарського контролю.

Список літератури:

1. Аренс А., Лоббек Дж. Аудит. Пер. с англ. - Москва: Финансы и статистика, 1995.
2. Гніденко Н.А. Розробка стандартів внутрішнього аудиту. *Вісник Львівської комерційної академії*. Серія "Економічні науки": Випуск 16. Львів: ЛКА, 2004. С. 166-170.
3. Робертсон Дж. Аудит. Пер. с англ. - Москва: КРМГ, АФ "Контакт", 1993. 496 с.
4. Сухарева Л.А., Ретюнских Е.Б. Внутренний аудит международного департамента банка: методология, организация и методика: моногр. Донецк: ДонДУЭТ, 2005. - 196 с.